

El padró de Manresa de 1823

Joan Vila-Masana i Portabella

Amb data de 6 de desembre de 1822 les Corts redacten un reglament de policia que el dia 9 de gener de 1823 es publica en el "Diari de Barcelona" i en el qual s'obliga als ajuntaments a nomenar els carrers i numerar les cases per tal de poder realitzar a continuació el primers cens general de població de l'estat.

Amb sessió ordinària de govern de l'ajuntament del dia 7 de febrer de 1823 s'acorda encarregar als consellers Josep Herp i Francesc Sagristà donar nom a tots els carrers de la ciutat i a enumerar tots els edificis **"...al efecto de procederse sin pérdida de tiempo al respectivo empadronamiento"**¹. Ambdós eren regidors de l'Ajuntament liberal constitucionalista que governava la ciutat des del 23 de març de 1820.

Els governs liberals europeus eren vistos per les grans potències com governs revolucionaris i que calia derrocar per tornar a un governs monàrquics i conservadors (que no ultres). Qui exercia la vigilància d'aquest ordre europeu era la "Santa Aliança" ² que, seguint aquests principis, va enviar una força expedicionària a Nàpols i al Piemont per derrocar els governs liberals que hi governaven. Espanya amb el seu govern liberal format el 1820 no podia quedar al marge de les polítiques d'aquestes potències i a la reunió que es va celebrar a Verona a la tardor de 1822 van decidir intervenir-hi per derrocar el govern de Madrid. Amb aquesta finalitat es va dei-

xar que França enviés un exèrcit sota el comandament del Duc d'Angoulême.

Aquest exèrcit va entrar a Catalunya travessant els Pirineus el dia 7 d'abril de 1823 amb uns 100.000 efectius. Aquest exèrcit es coneix amb el nom dels Cent mil fills de Sant Lluís. Tenien l'objectiu de derrocar el govern liberal i instaurar un nou govern conservador. Malgrat l'encàrrec que tenia l'exèrcit francès de la "Santa Aliança" no va poder impedir que el rei Ferran VII no formés un nou govern absolutista. Aquest nou govern va derogar tota les normes liberals i decreta noves lleis mentre va reformant tot el govern i canvia l'estructura de l'administració.

El 21 de maig de 1823 entren a Manresa les tropes franceses que destitueixen l'Ajuntament liberal i nomenen una nova Junta de Govern provisional de la ciutat. Pocs dies després, a principis de juny, va ser substituïda i es nomena un nou Ajuntament format per persones reialistes.

Com a òrgan superior de la nova administració reialista, el 6 de juny de 1823 es crea una nova junta corregimental amb la presència de varis manresans. El nou governador militar i polític de Catalunya, en Manuel Breton, nomena el 30 d'agost un nou alcalde major de Manresa en la persona de Pal·ladi Duran i Julià³, seguint les indicacions del Mariscal de França en Jeannot de Moncey, Duc de Conegliano, que era el comandant en

cap del 4t cos de l'exèrcit francès dels Pirineus que formava part de l'exèrcit expedicionari francès⁴.

Entre aquestes dues dates del 7 de febrer i del 21 de maig es va realitzar la nominació dels carrers, la numeració de les cases de la ciutat i es realitza el primer cens dels habitants que es trobaven vivint a Manresa aquella primavera. Per tant, el primer cens de Manresa es va celebrar sota un govern liberal pocs dies abans de ser destituït.

El cens de la primavera de 1823 va donar un total de 10.829 persones. Aquest cens estava format per les persones que vivien a la ciutat de manera fixa i les que es trobaven desplaçades temporalment a Manresa durant les dates d'elaboració del cens. Els transeünts eren una petita part de la població manresana -0,3%- (eren 37). L'any 1823 la població de Manresa estava formada per 5.676 dones (52%) i 5153 homes (48%). De tots ells en tenim l'edat que tenien, excepte un total de 47 persones (23 dones i 24 homes) que no hi consta la seva edat.

La piràmide d'edats dels 10.829 manresans empadronats és una piràmide que correspon a una societat en general jove, però amb matisos (figura 1). Hi ha una certa tendència d'arrodonar l'edat al moment que l'agent censor del padró preguntava l'edat als manresans, doncs aleshores no existia cap document, ni cèdula d'identitat que permetés un control real de

Taula I: Distribució de la població de 1823 per edat i sexe

ANYS	DONES																										DONES %
					CAMPDORSSELL						PLAÇA CONSTITUCIÓ									SOBRERROCA	TALANARCA						
0 - 4	37	24	36	24	22	19	139	14	15	13	23	10	43	82	41	31	36	34	48	44	24	50	38	22	869	-14%	
4 - 9	27	16	25	11	22	19	105	10	12	12	19	16	31	51	36	26	28	22	37	37	22	40	30	18	672	-10%	
10 - 14	27	11	16	17	6	16	61	7	16	7	24	8	31	43	34	16	20	27	16	26	13	22	14	9	487	-10%	
15 - 19	28	7	27	20	12	21	76	16	10	5	22	13	44	35	20	17	45	30	26	39	18	25	24	12	592	-11%	
20 - 24	23	7	25	28	10	16	78	10	7	7	15	10	26	28	17	17	30	32	21	40	25	17	25	15	529	-9%	
25 - 29	21	11	17	16	17	9	46	7	4	4	17	5	18	22	15	12	20	18	27	10	9	23	16	16	380	-8%	
30 - 34	23	5	9	10	11	16	81	11	5	6	18	12	22	38	40	15	28	25	26	26	6	32	19	11	495	-9%	
35 - 39	8	11	11	6	10	5	46	5	5	4	11	4	16	24	18	12	7	8	11	20	8	13	5	7	275	-3%	
40 - 44	17	9	13	12	8	11	58	3	12	6	16	11	15	30	18	12	16	21	17	22	14	13	17	7	378	-6%	
45 - 49	5	6	7	4	5	5	36	4	3	3	6	5	15	24	15	9	3	13	8	10	8	8	5	5	212	-2%	
50 - 54	16	6	12	9	6	8	45	5	5	5	6	5	11	26	22	15	12	13	15	15	4	10	17	13	301	-6%	
55 - 59	12	4	5	2	2	1	14	2	1	2	5	2	11	10	7	2	3	3	4	8	6	4	3	1	114	-5%	
60 - 64	12	4	7	3	7	7	23	5	3	1	3	2	12	9	12	9	6	7	9	7	7	11	10	2	178	-5%	
64 - 69	1	1	4	1	3	2	12	1	2		4	1	5	5	1	1	3	4	4	3	5	5	4	1	73	0%	
70 - 74	2	2	4	4	1		4	1	1	2	3	1	3	1	2		4	4	5	2	2	5	4	1	58	-1%	
74 - 79	2	1	1	1	1		1		1					3	2		1	1			1	0	2	2	20	-1%	
80 - 84	1					3				1	1	2	1		3		1		1				2	1	17	0%	
85 - 89	1														1						1				3	0%	
90 - 94																									0	0%	
SUBTOTAL	263	125	219	168	143	155	828	101	102		78	193	107	304	431	304	194	263	262	274	310	172	279	235	143	5653	-100
Altres	1				1		1				6			1	2	1	2			6			2			23	
TOTAL	264	125	219	169	143	155	829	101	102		84	193	107	305	433	305	196	263	262	274	316	172	279	237	143	5676	

TOTAL 10829

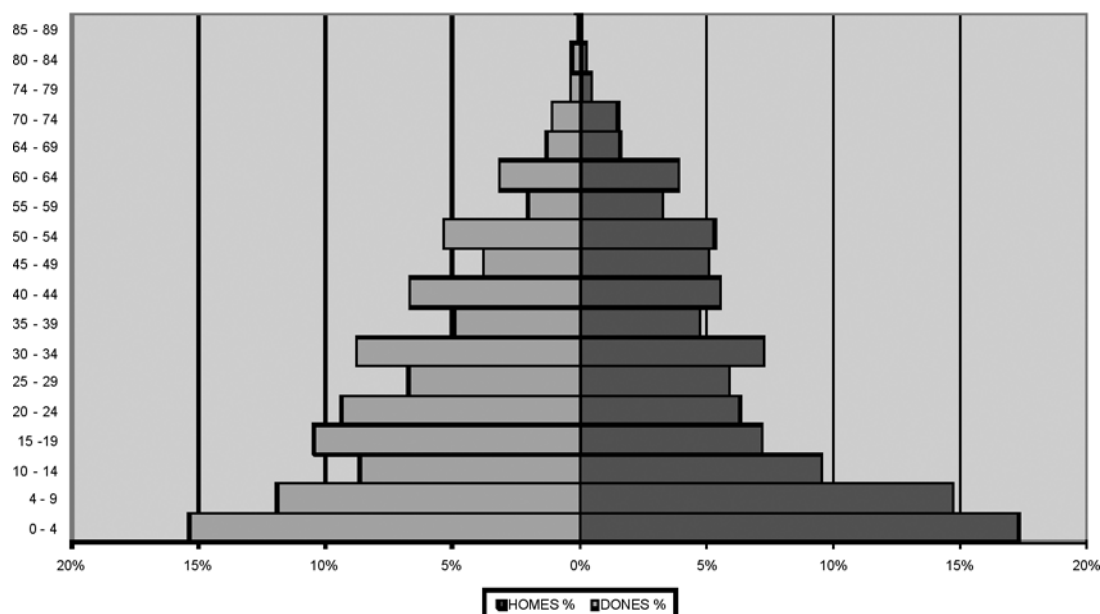
% DONES 52%

% HOMES 48%

ÀREA: MANRESA

ANYS	HOMES																										HOMES %
					CAMPDORSSELL						PLAÇA CONSTITUCIÓ									SOBRERROCA	TALANCA						
0 - 4	47	21	34	25	32	21	136	17	22	16	30	15	38	59	51	21	43	48	48	35	31	44	37	17	888	20%	
4 - 9	41	20	20	17	28	20	106	14	16	12	22	7	36	67	46	32	29	37	54	30	17	39	27	19	756	18%	
10 - 14	18	8	22	14	22	16	65	11	9	10	22	11	37	35	23	12	25	18	17	33	17	14	23	8	490	8%	
15 - 19	14	7	11	9	8	14	56	11	7	7	22	7	22	17	19	11	21	14	9	30	11	19	15	7	368	6%	
20 - 24	9	8	18	13	8	14	26	6	10	5	15	6	17	21	25	18	14	13	17	23	7	9	14	7	323	4%	
25 - 29	14	9	17	11	8	4	43	7	1	5	12	4	15	15	14	15	17	15	13	19	6	16	15	9	304	6%	
30 - 34	19	6	13	15	13	8	56	5	4	5	11	4	14	25	19	11	15	27	26	19	13	23	15	8	374	8%	
35 - 39	22	6	7	8	8	8	30	6	3	6	12	1	12	14	17	7	11	10	16	16	4	9	4	6	243	9%	
40 - 44	11	6	10	5	3	14	47	1	7	2	10	3	12	27	20	17	15	14	10	11	7	14	12	6	284	5%	
45 - 49	15	3	2	3	7	6	43	3	3	5	10	8	10	21	15	8	10	15	11	17	9	17	9	11	201	6%	
50 - 54	8	11	7	11	7	7	32	7	6	2	7	4	17	28	16	10	14	12	13	16	9	3	12	13	272	3%	
55 - 59	9	4	10	7	7	4	15	1	2	5	8	1	8	15	10	6	4	4	10	14	5	8	8	3	168	4%	
60 - 64	1	7	10	7	10	10	32	1	3	4	4	2	12	13	15	9	8	8	5	11	8	11	8	2	201	0%	
64 - 69	2	1	2	2	2	1	15		1	2	2		5	7	5	2	3	4	10	3	4	4	2	2	81	1%	
70 - 74	1		7	1	2		11		1	1	6	2	7	2	3	4	4	4	8	4		5	3	2	78	0%	
74 - 79	1	1	1		2	1					1		4		1	1	1	1	1	1	1		2	2	23	0%	
80 - 84						2					1			1	1	3			1	2	1				1	13	0%
85 - 89											1														1	2	0%
90 - 94																									0	0%	
SUBTOTAL	232	118	191	148	167	148	715	90	95	89	194	79	263	368	302	184	234	245	268	284	150	235	206	124	5129	100	
Altres	1										12		2		1	2				5		1				24	
TOTAL	233	118	191	148	167	148	715	90	95	101	194	79	265	368	303	186	234	245	268	289	150	235	207	124	5153		

Figura 1: Piràmide poblacional de la població de Manresa de 1823

l'edat de les persones. Molts sabien la seva edat de manera aproximada i quan se'ls hi preguntava tenien tendència a dir-la de manera que majoritàriament l'arrodonien cap a la desena (30, 40, 50 i 60 anys) i amb menys freqüència cap a la mitja desena (25, 35, 45, 55 i 65 anys). Aquesta tendència explicaria parcialment les dents de serra de les diferents franges d'edats, més pronunciades en les dones que en els homes. Aquest fet, però, no explicaria la totalitat de la grandària de les dents de serra i cal buscar una altra explicació aquest fet.

La primera disminució important és la de la franja de 10 a 14 anys que correspon a les persones que van néixer durant la guerra napoleònica, fet que va provocar una minva en els naixements en la població manresana. La següent correspon a la franja de manresans que tenien entre 20 i 30 anys que també era més reduïda que el que li correspondria en una piràmide d'edats teòrica doncs eren fills de la època de les guerres contra la França revolucionària (1793 – 1795) i de la guerra contra Anglaterra (1796 – 1802). Aquestes guerres havia fet minvar molt la indústria i l'economia de tot el país. Durant aquests períodes d'anys la població masculina era

encara més reduïda del que li correspondria que la femenina degut a totes aquestes dos fets –guerra i economia.

Les dents de serra d'edats superiors a 30 anys es compensen si tenim en compte la tendència de l'arrodoniment de l'edat al moment de preguntar-la els censos del padró. Aquesta tendència dona una major grandària a les barres de les edats de 40 a 44 anys, de 50 a 54 anys i de 60 a 64 anys enfront de les de 35 a 39 anys, de 45 a 49 anys i de 55 a 59 anys.

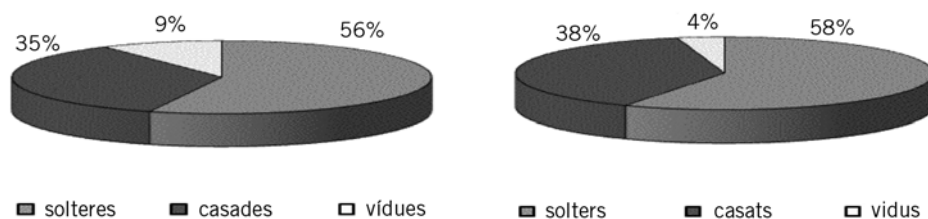
Que la societat manresana de l'any 1823 era una societat jove queda reflectit en la piràmide d'edats i refermat per les dades següents: el 29 % de la població tenia una edat inferior a 10 anys, el 38,6 % dels manresans tenien fins a 14 anys i el 47,5 % tenien una edat inferior a 20 anys. Per tant la població manresana de l'any 1823 era molt jove i existia una gran quantitat de mà d'obra que permetia que la indústria i el comerç poguessin prosperar⁵.

També es destacable (taula I) que entre els 15 i els 24 anys hi ha un percentatge de dones molt més elevat que d'homes, al voltant d'un factor de 1,60, quan per les edats inferiors és aproximadament igual, aquest

factor per edats compreses entre 0 i 14 anys és de 0,95 amb un nombre superior d'homes que de dones. Després, a edats superiors als 24 anys i fins els 80, torna a disminuir tenint un factor de 1,1. Després a edats elevades, superiors a 80 anys, augmenta degut a la longevitat superior de les dones –on el factor passa a 1,3.

El 57 % de la població manresana de 1823 era soltera, el 37 % era casada i, la resta, el 7 % era vídua. Si fem una anàlisi més acurada podem dir que l'estat civil dels manresans era semblant entre ambdós sexes si ens fixem en els solters (56 % de les dones i el 57 % dels homes). Aquest fet s'explica pel gran pes que tenien els menors de 20 anys. Pel que fa a l'estat civil dels majors de 20 anys, la cosa ja canvia. El 35 % de les dones estava casada i el 39 % dels homes manifestaven estar casats. La diferència entre els dos grups s'explica pel diferent nombre total de població d'ambdós sexes, doncs al ser la població femenina més superior té un percentatge inferior al dels homes. Les vídues eren el 9 % de la població femenina i els vidus el 4 % de la masculina, fet que s'explica pel mateix argument anterior i per la més elevada longevitat de les dones (figura 2).

Figura 2: Percentatges de l'estat civil de la població manresana de 1823 per sexes

L'edat mitjana de la població de la ciutat era de 24,9 anys (taula II). Aquesta edat si la referenciem als homes i les dones varia lleugerament: 24,7 per les dones i 25,2 anys pels homes. Si tenim en compte que el percentatge de joves⁶ era de 37,8 %, el percentatge de grans⁷ era del 3 %, l'índex d'envelliment⁸ de 0,08, la taxa general de fecunditat⁹ de 55,7 % i l'índex de dona fèrtil¹⁰ també de

55,7 %; ens trobem davant d'una població manresana que tenia tots els trets d'una població jove.

Els manresans de més edat tenien 88 anys. Aquesta edat la tenien un home del barri de Vilanova i una dona del barri d'Arbonés. Malgrat que hi havia persones de diferent sexe amb la mateixa edat el nombre de dones d'edat superior a 80 anys era superior al d'homes en una proporció de 20 i a 15.

Per a la realització d'aquest primer cens del segle XIX es va dividir la ciutat en 24 sectors nomenats barris que en varis casos estaven formats per un sol carrer. Aquests barris estaven agrupats en dos grups: els barris "dintre muralles" i els "barris fora muralles". Els barris "dintre muralles" eren:

1. ARBONÉS	(carrer Arbonés, camí d'en Coma i carrer innominat)
2. BARRERES	(carrer Barreres i carrer Bastardes)
3. CARME	(carrer del Carme)
4. BORN	(carrer del Born i carrer de Sant Domènec)
5. CAMP D'URGELL	(carrer Camp d'Urgell, carrer del Frare i carrer Cirera)
6. MEL	(carrer Mel i carrer de la Ronyeta)
7. NOU	(carrer Nou)
8. PLAÇA CONSTITUCIÓ	(plaça de la Constitució i carrer Amigant)
9. PLANA DE L'OM	(plaça de la Plana de l'Om)
10. PLANA D'EN CREUS	(plaça d'en Creus, carrer Vallfonollosa, carrer de les Piques, carrer del Grau dels Jueus i carrer de la Mola de la Seu)
11. SANT MIQUEL	(carrer Sant Miquel, carrer de la Sabateria i carrer d'en Botí)
12. SANTA LLÚCIA	(carrer Santa Llúcia, carrer de Galzerà Andreu, carrer Codinella i carrer innominat)
13. SANTA MARIA	(carrer Santa Maria i carrer Montserrat)
14. SOBRERROCA	(carrer Sobrerroca i carrer Cerarols)
15. TALAMANCA	(carrer Talamanca i carrer Òdena)
16. URGELL	(carrer d'Urgell i carrer Sant Tomàs)
17. VILANOVA	(carrer Vilanova i carrer del Cantó de Casa Juandó)

Els barris "fora muralles" eren:

1. BADRENES	(carrer de Badrenes)
2. ESCODINES	(carrer Escodines, carrer del Cantó dels Jubells, carrer Montserrat, carrer de la Roqueta, carrer Sant Bartomeu, carrer Aiguader, carrer Viladordis, carrer de les Escodines a la carretera, carrer de la Baixada dels Drets i carrer innominat)
3. INFANTS	(carrer Infants)
4. PUIGTERRÀ	(carrer Llanes, carrer de les Bruixes, carrer de la Travessia i carrer dels Corders)
5. REMEI	(carrer del Remei, carrer de Manescal i carrer del Torrent de Sant Ignasi)
6. SANT ANDREU	(carrer Sant Andreu, carrer Funiosals i carrer de Sucarrats)
7. VALLDAURA	(carrer Valldaura)

Taula II: Característiques poblacionals de cada barri l'any 1823

INDICADORS POBLACIONALS	EDAT MITJANA			TAXA GENERAL DE FECONDITAT (1)	INDEX DE DONES FÈRTILS (2)	PERCENTATGE DE JOVES (3)	PERCENTATGE DE POBLACIÓ GRAN (4)	INDEX D'ENVELLIMENT (5)	EDAT MÀXIMA DONA	EDAT MÀXIMA HOME
BARRI	Dones	Homes	POBLACIÓ							
ARBONÉS	25,8	23,7	25,2	96,0	47,4	39,8	2,1	1,00	88(1)	83(1)
BADRENES	24,2	25,6	24,8	89,3	12,5	40,5	2,5	1,20	75(1)	75(1)
BARRERES	24,6	25,7	25,1	119,3	49,8	37,3	4,2	1,31	75(1)	75(1)
BORN	24,0	25,5	24,7	*	56,8	35,2	2,5	0,07	78(1)	70(1)
CAMP D'URGELL	25,0	23,8	24,4	90,9	51,1	42,7	2,9	0,07	76(1)	78(1)
CARME	23,8	25,5	24,6	*	43,9	36,6	1,0	0,03	66(1)	76(1)
ESCODINES	24,4	24,6	24,5	94,1	63,1	40,4	2,5	0,06	80(3)	84(1)
INFANTS	24,7	22,9	23,8	35,7	55,5	35,1	1,5	1,50	70(1)	70(1)
MEL	24,1	21,3	22,7	227,3	43,1	46,2	3,1	0,07	80(1)	70(1)
NOU	24,6	25,7	25,2	85,7	44,9	41,9	4,8	0,11	80(1)	80(1)
PLAÇA CONSTITUCIÓ	25,2	25,1	25,2	133,3	54,4	36,2	3,9	0,11	81(1)	87(1)
PLANA DE L'OM	26,0	25,7	25,9	6,7	56,1	37,6	5,4	0,14	81(1)	76(2)
PLANA D'EN CREUS	25,0	25,3	25,1	123,4	27,0	37,7	3,5	0,09	80(1)	80(1)
PUIGTERRÀ	23,8	25,5	24,6	89,6	25,1	42,0	1,9	0,83	80(3)	80(1)
REMEI	26,6	26,0	26,3	35,0	46,9	38,1	3,3	0,09	86(1)	84(1)
SANT ANDREU	24,1	26,57	25,3	31,9	48,0	36,1	2,1	0,06	70(1)	75(1)
SANT MIQUEL	23,6	24,1	23,8	134,6	59,3	32,2	2,8	0,09	80(1)	75(1)
SANTA LLÚCIA	25,4	24,7	25,0	149,7	56,1	20,3	3,4	0,17	75(1)	80(1)
SANTA MARIA	24,1	25,3	24,7	227,9	49,6	40,7	5,2	0,13	74(1)	75(1)
SOBRERROCA	23,9	26,9	25,4	*	53,9	34,5	2,2	0,06	83(1)	81(1)
TALAMANCA	25,6	25,5	25,5	102,3	51,2	38,6	4,1	0,11	75(1)	80(1)
URGELL	23,7	24,5	24,1	145,0	47,0	40,7	3,1	0,08	85(1)	73(1)
VALLDAURA	25,5	24,5	25,0	108,1	46,8	37,8	3,6	0,10	80(2)	78(1)
VILANOVA	24,9	28,8	26,7	68,5	51,1	34,8	4,9	0,14	80(1)	88(1)
CIUTAT	24,7	25,2	24,9	55,7	55,7	37,8	3,0	0,08	88(1)	88(1)

(1) Taxa general de fecunditat (%) = Núm fills (< 1any)/Num dones fèrtils (entre 15 i 49 anys)

(2) Index de dones fèrtils (%) = Núm dones entre 15 i 49 anys/ Núm total de dones

(3) Percentatge de joves (%) = Població <15 anys/ Població total

(4) Percentatge de població gran (%) = Població <65 anys/ Població total

(5) Index d'envelliment = Població <65 anys/ Població <15 anys

L'any 1823 la ciutat tenia 59 carrers i 3 places amb numeració pròpia amb 1638 edificis d'habitatges¹¹. D'aquests edificis 211 estaven deshabitats i 74 cremats que eren el 4,5 % dels existents, restant un total de 1353 edificis habitats. Els edificis cremats ho eren encara des dels dies 30 i 31 de març de 1811 quan l'exèrcit francès sota les ordres del general McDonald va cremar una gran part de la ciutat com a represàlia de l'actitud dels manresans contra el governament francès durant la guerra na-

poleònica de 1808 a 1814. Segons els darrers estudis es van cremar durant aquells dies un total de 440 cases¹², de les quals se n'havien reconstruït 366 entre els anys 1811 i 1823, el que significava la reconstrucció del 83 % de les cases cremades.

Els 211 edificis deshabitats eren el 13 % del total dels existents. Els barris amb el percentatge més elevat d'edificis deshabitats eren el del Remei (28 %), Infants (24 %), Sant Andreu (19 %), Escodines (17 %) i

Puigterrà (16 %). Tots aquets barris es trobaven situats fora muralles. Els que tenien menys cases deshabitades eren els del Born, Camp d'Urgell, la Plana de l'Om i Sobrerroca amb cap o un sol edifici sense habitar.

Els 1353 edificis que es trobaven habitats, l'any 1823, tenien en total 2245 habitatges el que representa un promig de 1,66 habitatges per edifici (taula III). Aquest percentatge anava des de l'1 (un habitatge per edifici) dels carrers Cirera i Sant Domènec, fins el 3.33 del carrer in-

Figura 3: Nombre d'habitatges per edifici i barri l'any 1823

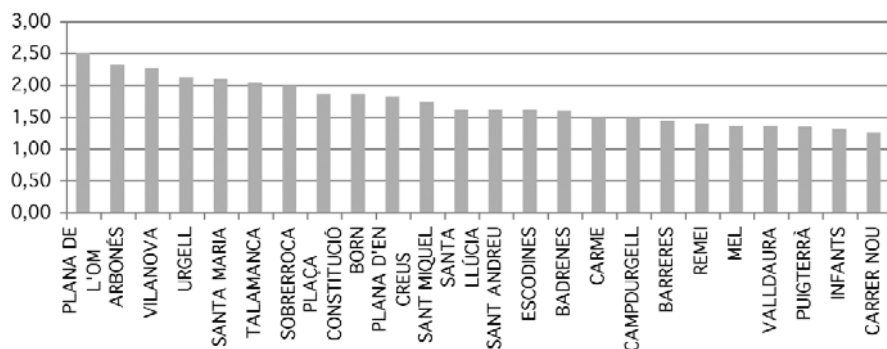
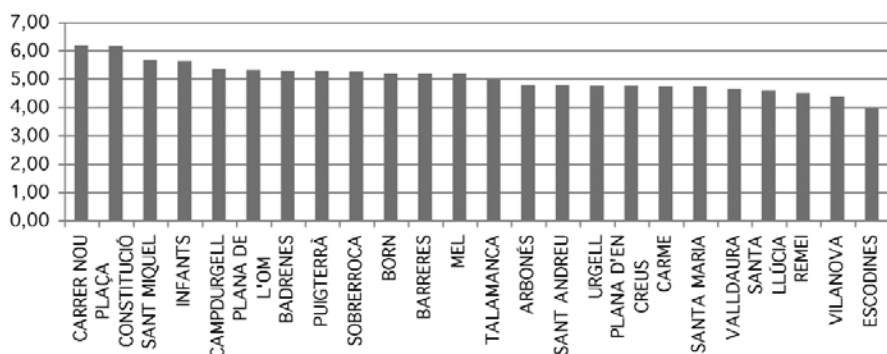

Figura 4: Nombre d'habitants per habitatge i barri l'any 1823

nominat del barri d'Arbonés, 2,36 del carrer Vilanova i 2,27 del carrer Santa Maria. En els cas de l'agrupació dels barris amb els de dintre i els de fora muralles, cap barri dels de fora supera el llindar 1,60 habitatges per edifici i a dintre muralles tots estan per sobre de 1,25 arribant fins el màxim de 2,50 habitatges per edifici del barri de la Plana de l'Om (figura 3).

El nombre promig d'habitants per habitatge de la ciutat era de 4,82, però amb una diferència que remarca els comentaris anteriorment esmentats i es que el nombre promig d'habitants per habitatge dintre muralles era de 5,03 i els dels barris fora muralles era de 4,82, amb un 5 % de diferència, el que representava una persona més per cada dos habitatges a dintre muralles en relació als barris exteriors (figura 4).

L'agrupació dels barris que formaven part de l'interior de la ciutat mural·lada (17 barris) tenien el 59 % dels habitatges on hi vivien el 61 % de la població manresana. Això ens indica que hi havia major població

que viva dintre del recinte emmurallat que en els 7 barris de "fora mural·la" on hi havia el 41 % dels habitatges de la ciutat i on hi residien el 39 % de la població, vint-i-dos punts percentuals de diferència que eren 2403 persones (taula III).

El barri més habitat de la ciutat era el de les Escodines amb 1544 habitants (14 %), que vivien en 387 habitatges (17 %), el que en diu que eren en una certa proporció cases de la tipologia rural amb el bestiar i les eines de treballar la terra a la planta baixa, la vivenda al primer pis i a dalt la planta per assecar el gra (figura 5). El 20 % dels edificis d'un sol habitatge de Manresa es trobaven al barri de les Escodines. El següent era el de Puigterrà que tenia el 10 % de tota la ciutat.

Després del barri de l'Escodines, el més poblat, venia el de Puigterrà amb 801 habitants. La suma dels dos barris de "fora muralles" sumava el 22 % de la població total de Manresa (2.345 persones). La resta dels barris tenien tots una població per sota del

600 habitants (figura 5), havent-hi quatre (Mel, Infants, Plana de l'Om i Carrer Nou) que no superaven en cap cas els 200 habitants.

Aquests barris més poblats no tenien, però, la majoria dels edificis d'un sol habitatge de la ciutat. El barri que tenia més proporció d'edificis d'un sol habitatge era el del carrer Nou amb el 79 % seguit del barri dels Infants amb el 77 % i del barri del Remei amb el 76 %. Això ens indica que si bé històricament s'ha associat el fet d'una habitatge per edifici a vivendes agrícoles, aquesta afirmació no és ben bé exacta perquè hi ha altres carrers habitats per altres professionals que també vivien en edificis unifamiliars.

L'edifici que tenia més habitatges de Manresa eren tres cases dels carrers Talamanca, Arbonés i de la Plaça de la Consititució que en tenien 8 cada un. Els habitatges unifamiliars eren el 63 % del total de la ciutat i per tant eren la majoria, independentment de la seva ubicació. Tan eren en barris pagesos com en barris urbans. Els edificis de dos habitatges eren el 21 % i els de tres eren el 10 %. Un total de 36 % dels edificis de la ciutat estaven ocupats per més d'un habitatge.

Els carrers més llargs de la ciutat es trobaven tots fora muralles, s'havien format i havien anat creixent seguint les sortides històriques de la ciutat. El més llarg era el Valldaura amb 103 edificis numerats i era la sortida cap a Lleida i el Pla d'Urgell, després venia el carrer Remei amb 102 edificis numerats que era el camí de sortida cap a Vic i el tercer era el de les Escodines amb 75 edificis numerats sent aquest el camí ral de sortida cap a Barcelona. En els cas del carrer Remei la numeració seguia a través de varies denominacions del mateix que amb el temps han anat desapareixen restant únicament el de Remei (Remei, Pau Sabater i Cases Foràries).

Anteriorment hem apuntat que l'edat mitjana de la població era de 24,9 anys. Hi havia, però, fins a un 18 % de diferència segons el barri (taula II). El barri on el promig d'edat era el més gran era el del carrer Vila-

Pla Doble Opció

**"Jo m'estimo
més una
rendibilitat alta"**

Ara tries tu. Amb el Pla Doble Opció obtindràs tranquil·litat per al futur i, alhora, et beneficiaràs dels estalvis en el present.

Perquè, per contractar el pla de pensions **PlanCaixa Doble Opció**, pots accedir a un dipòsit a 1 any i cobrar-ne els interessos en el moment de la

contractació o, si t'ho estimes més, endur-te un televisor o una càmera de vídeo, en funció de l'aportació que facis al pla de pensions i a partir d'un import mínim de 3.000 euros.¹

Parlem?

**%
TAE***

**INTERESSOS PER
ENDAVANT
per contractar el
pla de pensions
PlanCaixa Doble Opció**

*Interès nominal anual: 4,76%; liquidació d'interessos per endavant. Oferta vàlida per a les aportacions noves i/o els traspasos externs efectuats al PlanCaixa Doble Opció des d'altres entitats gestores, del 2 de novembre al 31 de desembre de 2009. A les quantitats que s'abonin se'ls aplicarà la normativa fiscal vigent. Promoció no acumulable a altres ofertes. **Import màxim del dipòsit: el doble de les aportacions i/o els traspasos externs efectuats al PlanCaixa Doble Opció. Import màxim de l'emissió del PlanCaixa Doble Opció: 20 milions d'euros (conjuntament amb el pla de previst individual GeroCaixa Doble Opció).** Consulta la resta de condicions de la promoció.

1. Promoció vàlida per a les aportacions noves i/o els traspasos externs efectuats al PlanCaixa Doble Opció, des d'altres entitats gestores, del 2 de novembre al 31 de desembre de 2009 o fins que se n'exhaureixin les existències (2.000 televisors de 32", 2.000 televisors de 19" i 2.000 càmeres de vídeo) i limitada a un regal per client. El regal és un obsequi que ofereix VidaCaixa. Consulta les característiques tècniques dels articles a l'oficina. La promoció està subjecta a l'IRPF i no és acumulable a altres ofertes.

Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, entitat depositària del pla de pensions PlanCaixa Doble Opció. Inscrita en el RM de Barcelona, tom 20397, foli 1, full 8-5614, amb el número 3003. NIF G-58899998. VidaCaixa, SA d'Assegurances i Reasseguradores, entitat gestora i promotora del pla de pensions PlanCaixa Doble Opció. Inscrita en el RM de Barcelona, tom 8402, llibre 7653, secció 2a, foli 128, full 97107. NIF A-58333261. RBE núm.: 4027/09.

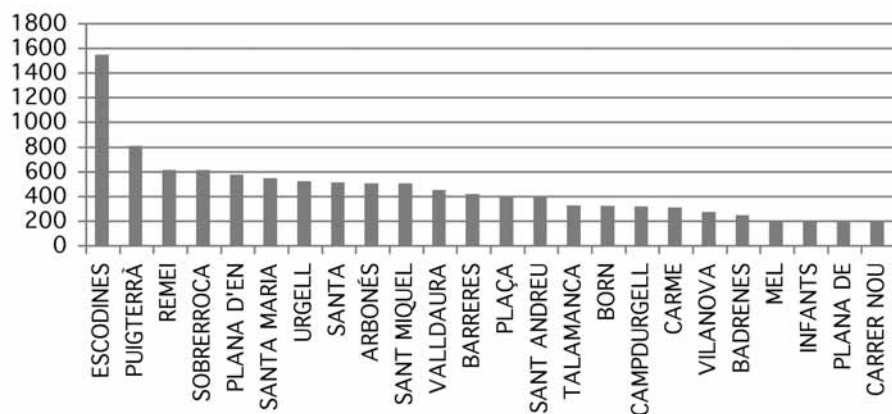
Patrocinador de l'Equip
Olímpic Espanyol

www.laCaixa.es

Taula III: Característiques dels edificis, habitatges i habitants per barris l'any 1823

BARRI	EDIFICIS HABITATS	HABITATGES	HABITATGES PER EDIFICI	PERCENTATGE HABITATGES	HABITANTS	PERCENTATGES HABITANTS	HABITANTS PER HABITATGE
ARBONÉS	45	104	2,31	5%	497	5%	4,78
BARRERES	55	79	1,44	4%	410	4%	5,19
BORN	33	61	1,85	3%	317	3%	5,20
CAMPDURGELL	39	58	1,49	3%	310	3%	5,34
CARME	43	64	1,49	3%	303	3%	4,73
MEL	28	38	1,36	2%	197	2%	5,18
CARRER NOU	24	30	1,25	1%	185	2%	6,17
PLAÇA CONSTITUCIÓ	34	63	1,85	3%	387	4%	6,14
PLANA DE L'OM	14	35	2,50	2%	186	2%	5,31
PLANA D'EN CREUS	66	120	1,82	5%	570	5%	4,75
SANT MIQUEL	51	88	1,73	4%	497	5%	5,65
SANTA LLÚCIA	69	111	1,61	5%	507	5%	4,57
SANTA MARIA	55	115	2,09	5%	542	5%	4,71
SOBRERROCA	58	115	1,98	5%	605	6%	5,26
TALAMANCA	32	65	2,03	3%	322	3%	4,95
URGELL	51	108	2,12	5%	514	5%	4,76
VILANOVA	27	61	2,26	3%	267	2%	4,38
TOTAL BARRIS "DINTRE MURALLES"	724	1315	1,82	59%	6616	61%	5,03
BADRENES	29	46	1,59	2%	243	2%	5,28
ESCODINES	242	387	1,60	17%	1544	14%	3,99
INFANTS	26	34	1,31	2%	191	2%	5,62
PUIGTERRÀ	113	152	1,35	7%	801	7%	5,27
REMEI	98	135	1,38	6%	608	6%	4,50
SANT ANDREU	50	80	1,60	4%	382	4%	4,78
VALLDAURA	71	96	1,35	4%	444	4%	4,63
TOTAL BARRIS "FORA MURALLES"	629	930	1,48	41%	4213	39%	4,53
CIUTAT	1353	2245	1,66	100	10829	100	4,82

Figura 5: Nombre d'habitants per cada barri l'any 1823

nova amb 26,7 anys i el més jove era el del carrer Mel amb 22,7 anys. El carrer Mel era doncs el barri amb més percentatge de joves de la ciutat, tenia un 46,2 de la població inferior als 15 anys. El barri més envellit era el de la Plana de l'Om amb un percentatge de població més gran de 65 anys de 5,4 %, amb la taxa de fecunditat més baixa de la ciutat amb únicament el 6,7 % –quan la mitjana de la ciutat estava en una taxa de 55,7 %– i amb un dels índex d'envelliment més elevats de 0,14.

El 37 % de la població manresana era casada. Les edats dels homes variaven força des dels 17 anys del més jove fins els 80 anys del més grans (figura 6). Al gràfic es poden apreciar diferències importants entre uns màxims del 6 i del 7 % dels casats amb 30 i 40 anys respectivament i un mínim de 1 % en les edats de 41 i 49 anys. Aquests percentatges son par-

cialment fiables doncs hi pot haver-hi el biaix de l'arrodoniment de l'edat al contestar a l'agent censor. En qualsevol cas si fem el promig amb els anys anterior o posteriors continuen donant valors entre el 4 i el 5% que estan per sobre de la mitjana. Aquests homes havien nascut just abans de les guerres contra la França Revolucionària (1793) i uns quants anys abans de la guerra contra Anglaterra (1796).

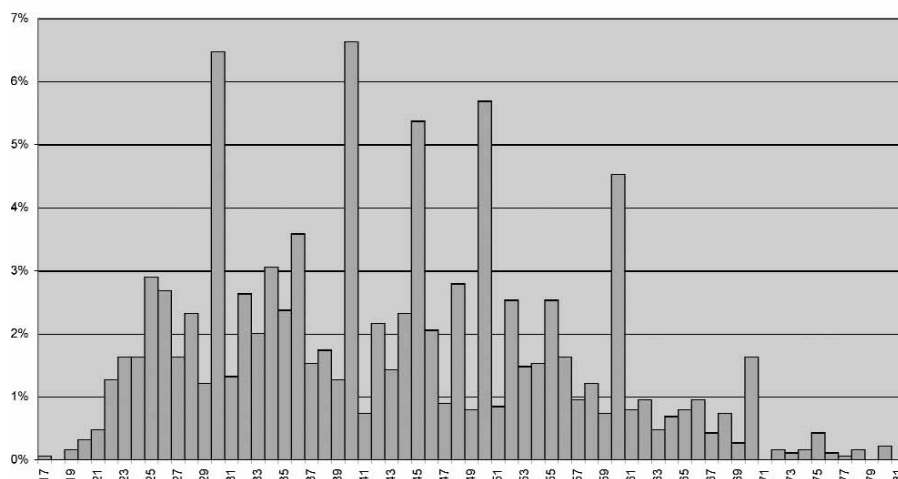
L'edat mitjana de l'home casat manresà era de 42,8 anys amb una diferència de 17,6 anys amb l'edat mitjana dels homes manresans que era de 25,2 anys. L'edat mitjana de la dona casada de Manresa era de 37,3 anys amb una diferència de 12,6 anys amb l'edat mitjana de les dones que era de 24,7 anys. L'edat de l'home casat més jove era de 19 anys i el de la dona era de 17 anys, però la parella més jove tenien una

edat de 22 anys el marit i de 17 any la muller i vivia al carrer de Barreres. El matrimoni amb més diferència entre la parella es donava en un matrimoni del carrer Valldaura en el que el marit tenia 70 anys i la muller 30 anys. La diferència mitja entre les edats del marit i la muller era de 5,5 anys, amb un màxim de 8,6 anys al barri del carrer del Born i un mínim de 3,3 anys al barri dels Infants.

El nombre mig de fills dels matrimonis manresans l'any 1823 era de 2,9 fills per parella (taula IV). Aquesta taxa varia segons els barris sent els més centrals els que tenen una promig més elevat de fills per matrimoni. Els barris que tenen menys fills en promig son els que estaven situats "fora muralles" (figura 7). La variació del nombre de fills de les famílies manresanes de l'any 1823 anava des d'un fins a 10 fills. Les famílies que tenien 2 fills eren el 28 % del total i eren el percentatge més elevat de la ciutat. Després venien les de 3 fills amb un 23 %, les de 1 fill amb el 20 % i un 13 % tenien 4 fills, un 8 % en tenien 5, un 4 % tenien 6 fills, un 2 % en tenien 7, un 1 % en tenien 8, tres famílies tenien 9 fills i dues en tenien 10 (figura 8). Aquestes darreres famílies, amb més fills per matrimoni, vivien al carrer de Sobrerroca, Nou, Mel i a la plaça d'en Creus, sempre dintre muralles. També cal destacar que hi havia 43 famílies que tenien bessons i una que tenia trigèmins repartit per tots els barris de la ciutat. Aquestes 43 famílies eren un 2,3 % del total de les famílies manresanes. Els cas de la família que tenia trigèmins era una taxa de 0,5 per mil. Aquesta informació però cal ferhi certes reserves perquè en un mateix any una mare podia tenir més d'un part i l'edat dels fills era el del mateix any perquè en un 30 % dels casos no es precisava quant mesos tenien els infants en edats inferior a l'any. Si tots els 43 casos haguessin estat realment bessons el 21 % eren dues nenes, el 56 % era un nen i una nena i en el restant 23 % eren dos nens.

Segons el declarat pels residents a Manresa la professió més generalitzada era la de pagès, a la que s'hi de-

Figura 6: Distribució percentual de l'edat dels homes casats l'any 1823

Taula IV: Nombre de fills per família i barris l'any 1823

	NOMBRE DE FILLS												
	1 FILL	2 FILLS	3 FILLS	4 FILLS	5 FILLS	6 FILLS	7 FILLS	8 FILLS	9 FILLS	10 FILLS	NOMBRE DE MATRIMONIS AMB FILLS	NOMBRE TOTAL DE FILLS	PROMIG DE FILLS PER MATRIMONI
CARRER NOU	4	9	6	3	3	1	1		1	1	29	99	3,4
PLAÇA CONSTITUCIÓ	7	13	15	6	7	3	3	1			55	184	3,3
MEL	8	8	6	5	4	3		1	1		36	117	3,3
PLANA DE L'OM	4	5	8	5	4	1	1				28	91	3,3
CAMPDURGELL	12	10	10	10	8	3	2				55	174	3,2
SANTA LLÚCIA	17	19	19	13	9	9		1			87	271	3,1
TALAMANCA	10	9	14	8	10	2					53	164	3,1
BADRENES	6	12	6	7	5	2	1				39	120	3,1
URGELL	20	14	23	13	12	6					88	265	3,0
PLANA D'EN CREUS	17	33	17	12	9	6	1	1	1		97	287	3,0
SOBRERROCA	22	26	18	14	3	9	3			1	96	284	3,0
SANT MIQUEL	17	22	20	9	8	2	3	1			82	238	2,9
BARRERES	10	26	14	9	5	2	2	1			69	199	2,9
VALLDAURA	12	29	20	13	4	3	2	1			84	242	2,9
CARME	8	20	9	9	4	1	1	1			53	152	2,9
BORN	9	18	12	12	3	3					57	162	2,8
SANTA MARIA	19	29	25	8	8	3	1	2			95	265	2,8
ARBONÉS	16	26	24	13	9	1	1				90	250	2,8
SANT ANDREU	15	15	14	10	7	2					63	174	2,8
VILANOVA	7	17	12	6			2	1			45	123	2,7
PUIGTERRÀ	40	41	39	18	9	7	3				157	419	2,7
ESCODINES	63	85	79	29	21	9	1	1			288	760	2,6
INFANTS	12	12	7	2	1	5					39	100	2,6
REMEI	30	37	21	16	8	2	1				115	290	2,5
CIUTAT	385	535	438	250	161	85	29	12	3	2	1900	5430	2,9
PERCENTATGE	20%	28%	23%	13%	8%	4%	2%	1%	0%	0%			

Figura 7: Nombre de fills promig per matrimoni i barri l'any 1823

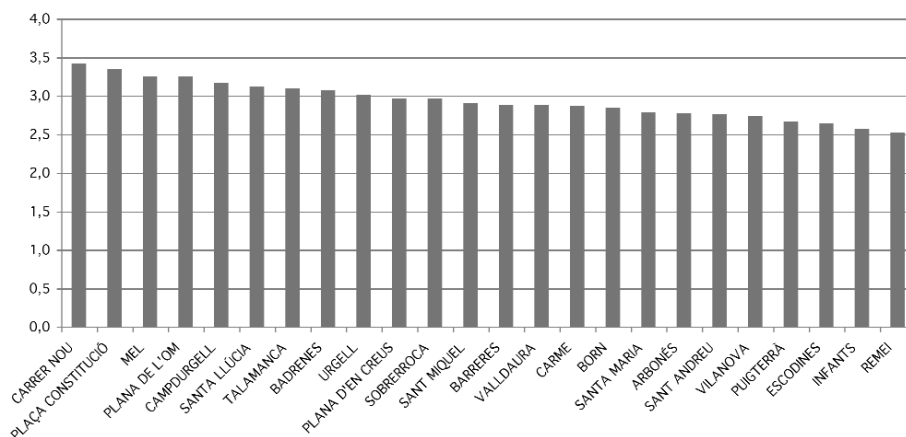
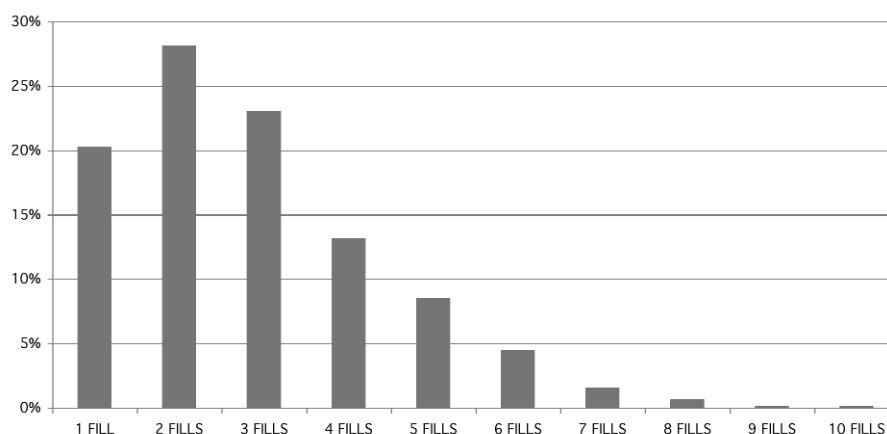

Figura 8: Percentatges de famílies per nombre de fills l'any 1823

dicaven un 30 % de la població, seguida de la de velar amb un 18 % i després ja molt més minoritàries amb un 4 % les de traginer i teixidors de llana. Totes les persones que tenien oficis relacionats amb la indústria tèxtil¹³ sumaven a la ciutat 741 persones (28 %) que eren dos punts percentuals menys que els pagesos que eren 812 persones.

Els pagesos manresans vivien concentrats sobretot en el barris de fora muralles com a les Escodines (241 pagesos que eren el 30 % dels pagesos de la ciutat i el 69 % dels professionals del barri), després al barri de Puigterra (118 pagesos que eren el 15 % de la ciutat i el 66 % dels professionals del barri) i al Remei (73 pagesos que eren el 9 % dels de la ciutat i el 36 % dels professionals del barri). En aquests tres barris hi vivien el 54 % de tots els pagesos de la ciutat.

A altres barris els pagesos també eren la majoria dels professionals com al barri de Valldaura on eren el 49 % de tots els professionals. Dintre muralles, però, també hi havia barris majoritàriament pagesos com eren els de Camp d'Urgell (49 % dels professionals del barri eren llauradors), Mel (47 %), Barreres (41 %), Santa Llúcia (29 %), i el carrer Nou (21 %).

Els professionals de la veleria es concentraven sobretot en el barri del carrer de Santa Maria (46 velers que eren el 10 % de la ciutat i el 35 % dels professionals del barri), al carrer d'Urgell (39 velers que eren el 8 % de la ciutat i el 32 % dels professionals del barri) i a la Plana d'en Creus (36 velers que eren el 7 % de la ciutat i el 27 % dels professionals del barri).

Els traginers vivien una mica repartits per tot arreu, però es concen-

traven principalment als barris on hi havia les vies de sortida de la ciutat com eren el carrer de Sant Andreu (9 traginers que eren el 8 % de la ciutat i el 6 % dels professionals del barri), Valldaura i Escodines (amb el 7 % cada un dels traginers de la ciutat) i als barris de dintre muralles del carrer del Carme, Santa Llúcia, Talamanca i Vilanova també hi havia la mateixa proporció. Sumant aquests 7 barris hi vivien el 50 % de tots els traginers manresans.

Els teixidors de llana també tenien una distribució geogràfica bastant concentrada doncs el 63 % vivien en els carrers del Remei (27 %), Escodines (11 %), Santa Maria (11 %), Sant Andreu (7%) i Sobrerroca (7 %). Aquesta concentració era fruit de la situació de les fàbriques de teixits que es concentraven a les ribes del Torrent de Sant Ignasi i al voltant del Pont Vell (ribes del riu Cardener) aprofitant les seves aigües com a força motriu.

Els oficis que desenvolupaven els següents grups de professionals més nombrosos de la ciutat eren el de galoner (86 persones) i el de criat/criada (82 persones). Dels primers el 28 % vivien repartits entre els carrers de Santa Maria (15 %) i Talamanca (13 %), la resta repartits per a tota la ciutat. Els criats i les criades exercien, vivien i tenien el seu empadronament al domicili de la família que servien. El 64 % estaven servint en cases de la Plaça de la Constitució (29 %), carrer de Sant Andreu (18 %) i carrer Sant Miquel (17 %).

Altres professionals també es trobaven concentrats en raó de la seva professió. Així tenim que el 82 % del moliners de la ciutat vivien el barri de Badrenes (9 moliners)¹⁴, el 75 % dels impressors vivien a la Plaça de la Constitució (3 impressors)¹⁵, el 75 % dels rellotgers vivien al carrer Vilanova (3 rellotgers), el 71 % dels basters vivien al carrer de Sant Andreu (5 basters), el 70 % dels argenters vivien a la Plaça de la Constitució (7 argenters), el 67 % dels veterinaris vivien al carrer dels Infants (4 veterinaris) degut a la forta presència de concentracions de bestiar en aquesta zona de la ciutat i al ser un dels ca-

mins de sortida de Manresa cap a la comarca on també prestaven els seus serveis i el 60 % dels carnisers vivien al carrer Vilanova.

Quin eren els noms que posaven els manresans als seus fills?. Acostumaven a ser noms relacionats amb la tradició familiar i amb el nom del sant del patró de l'ofici familiar. L'any 1823 amb 5 noms denominaven el 51 % dels manresans i aquest eren el de Josep (16 %), Francesc (13 %), Ignasi (8%), Joan (8%) i Anton/Antoni (6 %). El nom de Josep era majoritari a tots els barris de Manresa arribant al màxim en el barri de Sant Andreu on tenien aquest nom el 20 % dels homes. Una altre cas curiós es que al barri del carrer Vilanova es deien Ignasi el 30 % dels seus habitants masculins (un de cada tres).

Altres curiositats era que el 46 % (6 persones) que s'anomenaven Àngel vivien a la Plaça de la Constitució i que els Ventura es concentraven en un 40 % (10 persones) al barri de Puigterrà. També és remarcable que el 30 % dels Emmanuel¹⁶ (10 persones) visquessin a les Escodines i el 26 % dels Salvador (27 persones) visquessin a les Escodines. Aquest darrer cas era motivat que Sant Salvador era el patró de la confraria dels pagesos i que tenia la seva capella a l'església de Nostra Senyora del Carme, sent un sant molt venerat als barris pagesos de la ciutat. També era el sant que es treia en processó per implorar la pluja quan hi havia sequera.

En els noms femenins també existia la mateixa concentració doncs 6 noms aglutinaven el 54 % de la població femenina i 8 noms el 64 %. Aquests noms eren: Maria (15 %), Francesca (10 %), Rosa (8 %), Antònia (7 %), Teresa (7 %), Josepa (7 %), Agnès (5 %) i Ignàsia (5 %). En aquesta estadística hi ha únicament el nom de Maria com a únic nom. Si prenem totes les formes de noms compostos on hi ha Maria tindríem un 8 % més amb aquest nom passant de 15 % a 22 %. Aleshores amb aquests 8 noms denominaríem el 72 % de les manresanes de 1823.

Si comparem els dos grups de noms veurem 4 dels cinc noms mas-

culins es repeteixen en 4 dels 8 noms femenins. Aquest quatre noms (Josep/Josepa, Francesc/Francesca, Antoni/Antònia i Ignasi/Ignàsia) representaven el 72 % de la població manresana (43% dels homes i el 29 % de les dones). Els manresans, doncs, tenien una gran advocació per tots aquests sants.

El fet que el barri de les Escodines fos el més poblat de la ciutat sumat al fet que era un barri amb una forta concentració de noms feia que el nom de Maria el portés el 15 % de les dones del barri, així com el de Maria Teresa que amb 10 persones concentrava el 50 % de les persones de la ciutat que el tenien. El mateix passava amb els de Maria Rosa (24 persones i el 40 % de la ciutat), Antònia (69 persones i el 17 % de la ciutat) i el de Ignàsia (46 persones i també el 17 % de la ciutat).

El nom de Maria era més generalitzat a la majoria dels barris de Manresa, arribant a ser el nom majoritari en 22 dels barris i únicament en els barris del carrer Nou i del carrer Talamanca n'hi havia un altre que el superava. Al carrer Nou el nom de la majoria de les dones era el de Antònia amb el 15 % de les persones femenines que el portaven i al carrer de Talamanca era el de Francesca amb també el 15 %. En ambdós casos, però, el nom de Maria ocupava llocs preeminents. Així en el carrer Nou ocupava el segon lloc i el tercer, després de Teresa, en el carrer Talamanca.

Si ara féssim la definició del prototipus de la família manresana de l'any 1823 hauríem de dir que era un matrimoni format per un home de 42,8 anys i una dona de 37,3 anys. Ell es diria Josep i es dedicaria a conrear la terra i ella Maria seria mestressa de casa. Tindrien tres fills i viurien dintre muralles en una casa unifamiliar.

NOTES:

1. Acord de l'Ajuntament de Manresa del dia 7 de febrer de 1823. (ACMA).
2. La Santa Aliança era un òrgan que aplegava els països més poderosos d'Europa

(Rússia, Anglaterra, Àustria, Prússia i després França) que vigilaven l'ordre intern i l'equilibri europeu.

3. Pal·ladi Duran i Julià era advocat de la Real Audiència de Barcelona.
4. Actes de presa de possessió dels nous regidors de data 28 d'agost de 18123 i de possessió de l'Alcalde de data 30 d'agost de 1823. (ACMA).
5. El treball infantil era plenament acceptat i els infants començaven a treballar als 8 anys.
6. Percentatge de joves definit com a la població de menys de 15 anys sobre el total de la població.
7. Percentatge de grans definit com a la població de més de 65 anys sobre el total de població.
8. Índex d'envelliment definit com a relació entre la població major de 65 anys i la població menor de 15 anys.
9. Taxa general de fecunditat definit com a la relació del nombre de fills menors d'un any sobre el nombre de dones fèrtils entre 15 i 49 anys.
10. Índex de dones fèrtils definit com la relació entre les dones fèrtils d'entre 15 i 49 anys sobre el total de dones de la població.
11. Existien altres places i placetes que la numeració era la continuació del carrer adjacent i no figura en aquesta relació perquè s'inclou com a part del propi carrer. Exemple: la plaça dels porcs coneguda així perquè allí s'hi situaven aquest bestiar en els dies de fires i coneguda actualment com a plaça dels Infants formava part del carrer dels Infants.
12. Relació per carrer de les cases cremades l'any 1811, a l'article: "El patriotisme i la misèria de la Manresa de fa 200 anys". Jordi Sardans, a la revista "El Pou de la Gallina" juny 2008, número 233, p. 12 a 20.
13. Aquest oficis eren galoners (86 persones), paraires (18 persones), perxers (36 persones), teixidors (99 persones), torcedors (21 persones), velers (480 persones) i betaire (1 persona).
14. El motiu era que els molins, majoritàriament fariners, es trobaven situats a les ribes del Torrent de Sant Ignasi i del riu Cardener.
15. L'any 1823 hi havia a Manresa 3 impremtes. Dues a la Plaça de la Constitució: la d'en Martí Trullàs i del seu fill també nomenat Martí al número 12 i la d'en Pau Roca al número 26 que s'havia acabat de fundar. La tercera era la d'en Ignasi Abadal que estava situada al número 13 del carrer Sant Miquel.
16. Emmanuel és la forma més antiga de l'actual nom de Manel.

Joan Vila-Masana i Portabella

Col·leccionista i estudiós